

Overheidsopdrachten in de federale administratie

Het Rekenhof heeft de rechtmatigheid en de wettigheid onderzocht van een selectie overheidsopdrachten die werden gegund door de FOD Justitie, Defensie, de Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie (RJV), het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ) en het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC).

Daarnaast onderzocht het ook of de FOD's Justitie, Binnenlandse Zaken en Financiën hun langlopende overeenkomsten rechtmatig beheren. Tot slot brengt het ook verslag uit over zijn audit die het heeft gevoerd over de overheidsopdrachten voor de modernisering en de inrichting van het station van Bergen.

Het Rekenhof selecteert zijn audits op basis van een risicoanalyse. Het hanteert criteria zoals het maatschappelijk belang, het materialiteitsniveau en het niveau van de diverse risico's die inherent zijn aan de toegepaste aankoopprocedure en het beleid van de onderzochte entiteit. Transversale thema's, zoals langlopende opdrachten, specifieke contractvormen (zoals concessies of gemeenschappelijke opdrachten) of specifieke dienstenopdrachten (bv. consultancy of juridische prestaties) kunnen ook het voorwerp zijn van een audit. Bovendien auditeert het Rekenhof de belangrijkste federale aanbesteders periodiek en cyclisch. De selectie van in elke entiteit te auditeren dossiers houdt rekening met het voorwerp, het bedrag en de gunningswijze van opdrachten opdat de geanalyseerde opdrachten en gunningsprocedures voldoende significant zouden zijn en voldoende divers qua inhoud en procedure.

Het Rekenhof stelt vast dat de acht onderzochte departementen en instellingen (FOD's Justitie, Binnenlandse Zaken en Financiën, Defensie, RJV, RSVZ, FANC en Eurogare) de overheidsopdrachtenregelgeving vaak goed beheersen en dat ze waken over de correcte naleving ervan. De meeste onderzochte dossiers waren goed en gestructureerd gedocumenteerd, al stelde het Rekenhof bij zes aanbesteders toch enkele tekortkomingen vast.

Het stelt ook vooruitgang vast in de naleving van de bepalingen over het beroep op de mededinging (uitgezonderd voor de opdrachten van beperkte waarde, zoals de voorgaande jaren), de kwalitatieve selectie en de informatieverplichtingen, alsook wat betreft het gebruik van de applicatie *Telemarc* voor het nazicht van de verschillende uitsluitingsgronden (uitgezonderd wat betreft het uittreksel uit het strafregister, dat vaak ontbrak of niet meer kon worden voorgelegd).

Gunning en uitvoering van de opdrachten

Hierna volgt een overzicht van de meest voorkomende vaststellingen van het Rekenhof.

De onderzochte departementen en instellingen zijn onderworpen aan de overheidsopdrachtenregelgeving en moeten dus zo mogelijk een beroep doen op de mededinging, ook voor opdrachten van beperkte waarde. Vijf ervan leefden in een beperkt aantal kleinere dossiers de verplichting tot mededinging echter niet na of sloten opdrachten buiten de overheidsopdrachtenregelgeving om.

Tijdens het onderzoek naar de langlopende overeenkomsten bleek dat zowat 20 % van de onderzochte dossiers een contractuele of effectieve looptijd hadden van méér dan de momenteel wettelijk vastgelegde termijn van vier jaar en dit zonder dat deze langere termijn degelijk was gemotiveerd.

De aanbestedende overheid moet de juridische en feitelijke motieven die het gebruik van de onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking, vooral bij een technisch monopolie, rechtvaardigen in de gemotiveerde beslissing. Bij twee aanbestedende overheden ontbrak echter in een beperkt aantal dossiers deze motivering of was deze juridisch niet correct.

De aanbestedende overheid kan een opdracht maar gunnen aan de inschrijver die de opdracht niet wordt ontzegd op grond van de uitsluitingsgronden. Het Rekenhof stelt echter vast dat de meeste aanbestedende overheden bij hun nazicht, naast de fiscale en socialezekerheidssituatie, vooral de uittreksels uit het strafregister van de firma's, hun gemandateerden of bestuurders niet verifieerden of effectief archiveerden.

Bij het bepalen van de kwalitatieve selectiecriteria voor een overheidsopdracht moet de aanbestedende overheid elk criterium verbinden aan een gepast minimum en systematisch economische operatoren waren die hieraan niet voldoen, wat niet het geval was bij twee aanbestedende overheden. Een andere aanbestedende overheid neemt in haar opdrachtdocumenten niet systematisch de selectiecriteria op die nochtans verplicht moeten worden vermeld voor opdrachten die aan bekendmakingsregels zijn onderworpen.

Wanneer de aanbestedende overheid nagaat of de offertes regelmatig zijn, moet zij een prijzenonderzoek doen. Dit onderzoek moet gebeuren op de onderliggende operationele en economische gegevens van de offertes die kennelijk abnormale prijzen bevatten. De resultaten van het prijzenonderzoek moeten worden opgenomen in het administratieve dossier. Bij één aanbestedende overheid stelde het Rekenhof tekortkomingen vast waardoor de gunning van bepaalde opdrachten substantieel onregelmatig kan zijn.

Voor opdrachten die de Europese drempelbedragen overstijgen, moet de aanbestedende overheid een wachtermijn van minimaal vijftien dagen respecteren en een aankondiging van gegunde opdracht publiceren. Twee aanbestedende overheden miskenden deze bepalingen.

Een opdrachtnemer moet een borgtocht stellen. Die waarborgt de goede en volledige uitvoering van de opdracht. Het Rekenhof stelt andermaal vast dat ruim de helft van de aanbestedende overheden één of meer reglementaire bepalingen ter zake, zoals het niet-eisen of het laattijdig stellen van de borgtocht en/of een verkeerde berekening ervan, heeft miskend.

De aanbestedende overheid moet de betalingsmodaliteiten naleven die in de opdrachtdocumenten zijn bepaald en mag tijdens de uitvoering van de opdracht geen voorschotten of betalingen in mindering toestaan waarin oorspronkelijk niet was voorzien, zoals bij twee aanbestedende overheden is vastgesteld.

De aanbestedende overheid moet tot slot de prestaties verifiëren en de facturen betalen binnen strikte termijnen. Bij een overschrijding van de betalingstermijn heeft de opdrachtnemer recht op verwijlrenten. Het Rekenhof stelt, net als in de voorgaande jaren, vast dat de helft van de onderzochte aanbestedende overheden deze termijnen overschreden, zonder echter de reglementair verschuldigde verwijlrenten te betalen.

Vorbereiding, plaatsing en uitvoering van overheidsopdrachten in het kader van de modernisering en inrichting van de site en de gebouwen van het station van Bergen

De gekozen procedure om het project te laten ontwerpen is in overeenstemming met de regels die van toepassing waren op de lancering van de opdracht. Toch zijn er tekortkomingen op het vlak van de transparantie, de gelijkheid en de oproep tot mededinging bij de aanwijzing van de winnaar van de prijsvraag.

Twee bijakten bij de architectuurovereenkomst bevatten aanwijzingen dat de initiële opdracht substantieel is gewijzigd. Ze hadden dus een nieuwe plaatsingsprocedure kunnen rechtvaardigen.

Voor de meeste overheidsopdrachten die werden gesloten om het station van Bergen te moderniseren, werd een plaatsingsprocedure gehanteerd en werd een oproep tot mededinging gedaan. Acht overeenkomsten werden rechtstreeks met een onderneming gesloten, nadat de opdracht voor de bouw van het stalen geraamte en de perronoverkappingen was opgezegd.

De opdrachten voor de bouw van het stalen geraamte van het station in brugvorm, de bouw van de gevel en van het dak werden uitgevoerd overeenkomstig de overheidsopdrachtenwetgeving. Niettemin kon de communicatie over de geraamde waarde en de criteria voor financiële en technische draagkracht worden verbeterd. Er waren verschillende incidenten bij de uitvoering van de opdrachten die een invloed hadden op het verloop van de werkzaamheden en de naleving van de deadlines. Daardoor moesten de NMBS en Eurogare verschillende nieuwe overheidsopdrachten en overeenkomsten sluiten zonder mededinging, om het bouwwerk te finaliseren en de uitvoering van de andere delen van de werf voort te zetten.

Voornaamste aanbevelingen voor het beheer van de opdrachten

Het Rekenhof stelt talrijke inspanningen en initiatieven vast die het beheer verbeteren. Het formuleert niettemin nog steeds een aantal aanbevelingen. Ze situeren zich voornamelijk op het vlak van het groeperen en centraliseren van de behoeften, het oprichten van een centrale aankoopdienst, de opvolging van de gunningsprocedures, het inventariseren van de overheidsopdrachten, het bewaren van volledige dossiers, het uitvoeren van een periodieke risicoanalyse en het voorzien in maatregelen die fraude en corruptie moeten voorkomen.

De antwoorden van de betrokken departementen, instellingen en ministers zijn verwerkt in dit verslag.